

Till Stockholms Stadsbyggnadskontor
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm

Yttrande angående förslag till strukturplan för Lövholmen 12 m fl. inom stadsdelen Liljeholmen - Dnr 2017-13571

Vi vill betona att vi är positiva till förslaget ambition att skapa en hållbar stadsdel, ett stadsrum med en mänsklig skala och ett blandat innehåll, med offentliga miljöer av hög kvalitet och en bra uppväxtmiljö för barn. I följande yttrande tar vi enbart upp de aspekter som berör barns utemiljö.

Bland andra Jan Valeskog, Cecilia Obermüller och Maria Hannäs lämnade ett särskilt uttalande vid beslutet av StartPM för Lövholmen den 23 november 2017 där de uttalade:
”Nämnden vill särskilt betona vikten av att skolbehovet tillgodoses liksom att barnens utemiljöer får en fullgod utformning och storlek.”

Med hänvisning till detta uttalande finner vi det anmärkningsvärt att nämnden, vid beslutet om att genomföra ett tidigt samråd den 22 mars 2018, inte tar upp och problematiserar frågan om barns utemiljö, då ambitionen nu är 1500 – 2000 lgh., dvs. en 33 % ökning av antalet bostäder i området, från de 1000–1500 lägenheter aviserade i nämndens beslut att påbörja planarbetet. Vad betyder denna stora ökning för utemiljöns kvaliteter? För barns möjligheter till lek? För möjligheterna att skapa hållbara, mänskliga utemiljöer? Inte någonstans i samrådsdokumentet argumenteras för utökningen av antalet lägenheter eller diskuteras hur detta påverkar strukturplanens visioner.

Vi ifrågasätter att den goda ambitionen att skapa goda utemiljöer för barn är möjlig att uppnå även med den lägre förväntade exploateringen. Anledningarna är flera.

För det första är förskolegårdarna tänkta att placeras på bostadsgårdar, som ska delas mellan förskolorna och de boende. I samrådsdokumentet är antalet förskoleavdelningar utökade från 30 till 33, med tanke på utökningen av antalet lägenheter borde det kanske vara 40? Men eftersom vi inte vet hur beräkningen har gjorts är det svårt att närmare bedöma hur många barn det handlar om. Planförslaget förebådar fem förskolor med från fem till åtta avdelningar. Beroende på fördelningen mellan avdelningar för 1-2 åringar och 3-5 åringar kommer antalet barn att variera. Men en förskola på fem avdelningar med två småbarnsavdelningar och tre för äldre barn kommer att ha 90 barn. En förskola på åtta avdelningar med tre småbarnsavdelningar och fem för äldre barn kommer att ha 145 barn. Hur ska de få plats att leka på en bostadsgård med enbart 5 kvm/barn? Ljudnivåerna kommer att bli avsevärda och konflikter med de boende är att förväntas. Enligt erfarenhet fungerar samutnyttjande dåligt och skapar konflikter. Barn behöver gårdar där de kan stå och leka utan att störa de kringboende.

För att sätta Stockholms syn på barns behov i ett sammanhang kan det vara intressant att känna till hur barns behov räknas i andra stora städer. Malmö stad har riktlinjer om 30 kvm/förskolebarn. Under vissa omständigheter accepteras 25 kvm/förskolebarn. Ev. samutnyttjande av mark ses som bonus och räknas inte in i friytan. Göteborg stad har en riktlinje på 35 kvm/förskolebarn men har i praktiken en praxis på minst 20 kvm/förskolebarn.

För det andra ska bostadsparkering placeras under gårdarna. Stora svårigheter kommer finnas att åstadkomma bra förskolegårdar då de ligger på garagetak. Det blir dyrt att plantera riktiga träd och

att anlägga kuperad terräng. I några fall aviseras att takterrasser kommer att nyttjas som förskolegård, men erfarenheten visar att de fungerar dåligt och inte är ett alternativ till förskolegårdar

För det tredje visar Strukturplanen i skuggstudier att stora delar av gårdarna kommer att ligga i skugga stora delar av året. Med den 33 % ökningen av exploateringsgraden kan vi förvänta oss högre hus och längre slagskuggor, dvs. mörkare gårdar. Men inte bara gårdarna kan förväntas att bli mörkare utan även inomhusmiljön på förskolorna, då dessa ska placeras i bottenvåningarna av bostadshusen. De nedre våningsplanen kommer inte att få tillräckligt med himmelsljus, följden blir att man måste ha belysningen tänd på dagen. Risken är stor att barnen under dagen kommer att visats både ute och inne utan sol- och dagsljus.

För det fjärde är utrymmet för barns utemiljö orimligt litet. Flera centrala kvaliteter som en förskolegård bör ha för att ge barn goda förutsättningar för lek och rörelse kan helt enkelt inte uppnås om inte ytan är tillräckligt stor. Det krävs stora ytor för att barn ska kunna få upp farten när de springer, för att topografin ska bli varierande och buskar och träd ska få plats. Med en bra utemiljö är barnen ute och rör på sig mer, får färre koncentrationssvårigheter och sover bättre på natten. Barn på förskolor med utemiljöer som uppfyller kriterier ifråga om yta, topografi och vegetation har mer än 20 % högre fysisk aktivitet. Barns sociala utveckling hämmas i en miljö där alltför många ska samsas. Små barn blir lättare otrygga och får svårt att utveckla nära relationer, samvaron blir lätt konfliktfylld.

Även planförfattarna betvivlar att bostadsgårdarna kommer att vara tillräckliga och anger att de ska kompletteras med nya parker:

”För att inte ianspråkta hela bostadsgårdar, som kan innebära olägenhet för boende, ska behovet av förskolegård kompletteras på ny parkmark”

I StartPM står att läsa:

”Parker för lek behöver anläggas för ökat slitage av lek. Det kan innebära att lekparkerna får konstgräs och träden placeras i stenkista för att tåla trycket. Lekparkerna förväntas ta emot omkring 30 förskoleavdelningar samt externa besökare.”

För att komplettera bostadsgårdarna planeras två lekparkar, den ena på 1500 kvm den andra för 1400 kvm. Tillsammans 2900 kvm. Det är t.o.m. mindre än de 3000 kvm som Boverket anser att en förskolegård kräver för att bli bra. Till dessa 2900 kvm ska förskolorna hänvisas, men dessa ytor ska inte bara ta emot förskolorna utan alla andra i stadsdelen såsom föräldralediga, skolbarn, pensionärer osv. och enligt samrådsdokumentet även människor från andra delar av staden. Det är omöjligt att föreställa sig hur två små parker ska kunna svälja det stora antalet barn och invånare som förslaget aviseras. Bara från förskolorna handlar det om omkring 600 barn från 33 förskoleavdelningar. Trängseln kommer att bli enorm och förskolornas vistelse kommer att behöva schemaläggas. Detta rimmar illa med stadens målsättning om offentliga miljöer av hög kvalitet och bra uppväxtmiljöer för barn.

Parker för lek bedöms i planen att komma utsättas för ett högt slitage, en ofrånkomlig konsekvens när friytorna är för få och för små. Detta kommer att innebära att de anläggs med konstgräs och gummiastfalt. Risken blir stor att farliga ämnen hamnar i barnens kroppar och tränger ned i grundvattnet. Hur stämmer det in i visionen av en hållbar stadsmiljö?

Vi bedömer konsekvenserna av samrådsförslaget som allvarliga för barnen välfärd. Det råder stor enighet bland forskare om betydelsen av bra lek-och utemiljöer i närheten av bostaden och på gårdarna runt förskolor och skolor för barns hälsa, utveckling och välbefinnande. Barn behöver plats och utrymme i sin närmiljö något som är avgörande för deras utveckling och livskvalitet. Kvantitet är med andra ord en fråga om kvalitet för barn. För att barn ska kunna lära sig att gå, springa och röra sig behöver de utrymme. Impulsen att sätta igång att röra sig – att pröva sina ben – utlöses av att barnet börjar röra sig och samtidigt upptäcker att det finns plats där det kan röra sig. Rörelseimpulsen och platsutrymmet är sammankopplade i barnets upplevande och erfarenhet.

Får inte barn tillräckligt tillgång till fysisk rörelse och lagom doser av dagsljus riskerar barn att bli överviktiga, deras skelett att bli försvagade, tillväxten att hämmas och de riskerar att drabbas av olika sjukdomar som diabetes och högt blodtryck och försämrade kognitiv utveckling. Problemet är stort då över 84 % av alla 1-5 åringar och 95 % av alla 4-5 åringar var inskrivna på förskolan 2016 och vistelsetiden på förskolan ökar idag

Om staden i avvägningen mellan olika intressen i planeringen av Lövholmen inte tar kunskapen om utemiljöns betydelse för barns utveckling som sin utgångspunkt kommer staden således att medvetet ge förutsättningar för en miljö som kan få katastrofala konsekvenser för barns hälsa, utveckling och välbefinnande.

Yta är en central ”lekfaktor” för barns hälsa. För att kunna hävda barnens behov i konkurrensen om marken krävs det regler eller riktlinjer för hur stora förskolegårdar bör vara. Lekvärdet hänger nämligen nära samman med ytan och möjligheterna är små att på en liten yta åstadkomma kompenserande plusvärden för övriga lekvärdesfaktorer. Yta kan inte kompenseras med andra kvaliteter.

Det borde vara självklart att en hälsosam och utvecklande utemiljö för barn är ett centralt mål för en hållbar stadsutveckling och att en mänsklig skala tar en utgångspunkt i barns behov av utevistelse och rörelse i sin vardagsmiljö. Men ingenting av detta finns med i samrådsdokumentet. Där definieras en mänsklig skala med lägre byggnader, väl avvägda kompositioner mellan fasader, volymer och mellanrum, aktiv förgårdsmark, materialitet, konst, finmaskighet i strukturen och sekvenser av rum.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att den föreslagna exploateringsgraden är orimlig om stadens målsättningar om goda uppväxtvillkor för barn ska uppnås. Med den täthet som föreslås följer stora negativa effekter med bl.a. förskolor av låg standard där barnen utsätts för hälsorisker av olika slag och inte ges bästa möjligheter att utvecklas. En sådan täthet som föreslås gör det omöjligt att skapa en god utemiljö för barn och andra som ska bo i området.

Vi förutsätter att en noggrann barnkonsekvensanalys av förslaget görs och att denna får avgörande betydelse för den slutliga planen för Lövholmen i enlighet med stadens dokument ”Integrerad barnkonsekvensanalys och dialog” från 2017.

Stockholm den 27 maj 2018
För Arbetsgruppen för en levande utemiljö för barn
Clarissa Kugelberg, Clarissa.kugelberg@gmail.com
Karin Schibbye, Karin.Schibbye@gmail.com